

K Z O M B U N D I A K N A T
Z B A D A N I A

Warszawa, grudzień 2011

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/153/2011

**OBECNOŚĆ KRZYŻA
W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Po dość długim okresie wyciszenia sporów światopoglądowych, dotyczących m.in. publicznego manifestowania przekonań religijnych, do debaty publicznej powróciła kwestia obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej. Impulsem do tego był konflikt wokół krzyża na Krakowskim Przedmieściu, umieszczonego tam po katastrofie prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem. Protest „obrońców krzyża”, przez wiele osób postrzegany jako anarchizujące państwo zawłaszczenie przestrzeni publicznej i identyfikowany z jedną opcją polityczną, zapewne przyczynił się do wzrostu popularności haseł antyklerykalnych. Jak się wydaje, postulat ograniczenia roli i wpływu Kościoła w państwie w znacznym stopniu zdecydował o sukcesie wyborczym Ruchu Palikota.

Już na początku kadencji obecnego Sejmu posłowie Ruchu Palikota, powołując się m.in. na zasadę świeckości państwa, złożyli wniosek o wydanie zarządzenia o usunięciu krzyża z sali posiedzeń Sejmu. Konstytucja RP, do której zapisów odwołują się wnioskodawcy, stanowi, że „władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym”. Jak widać, zasady konstytucyjne nie implikują w sposób bezpośredni, jak rozstrzygać sprawę obecności krzyża w Sejmie i innych instytucjach publicznych. Jest to raczej kwestia politycznego obyczaju i rozumienia zasad ładu społecznego. Szerzej wpisuje się ona w spór, czy sfera publiczna powinna być wolna od jakichkolwiek treści o charakterze światopoglądowym, czy też powinny się w niej móc wyrażać, także w sposób symboliczny, wartości ważne dla wspólnoty. W zależności od punktu widzenia, obecność krzyża w Sejmie można zatem określić jako naruszenie bezstronności władzy publicznej w sprawach światopoglądowych lub też jako korzystanie z prawa do swobody wyrażania przekonań światopoglądowych w życiu publicznym.

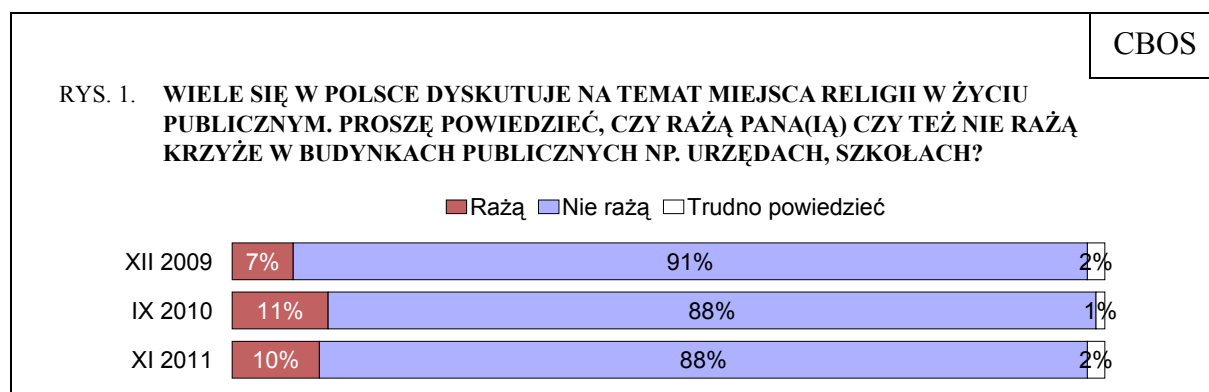
Jak trudna do rozstrzygnięcia na gruncie prawnym jest kwestia obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej, pokazuje m.in. stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, dotyczące wieszania krzyża w szkołach. W pierwszym wyroku z roku 2009, wydanym w sprawie skargi obywatelki Włoch, Trybunał stwierdził, że obecność krzyża w szkole narusza wolność sumienia i wyznania oraz ogranicza prawo

rodziców do wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem. W postępowaniu odwoławczym Wielka Izba Trybunału w Strasburgu orzekła jednak inaczej, uznając, że krzyż jest symbolem „pasywnym” i jego obecność w szkole publicznej należy do swobodnego uznania państwa.

Kontrowersje prawne wokół obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej sprawiają, że szczególnie ważne w tej kwestii jest stanowisko opinii publicznej¹.

OPINIE O OBECNOŚCI KRZYŻA W SEJMIE I W INNYCH BUDYNKACH PUBLICZNYCH

Akceptacja krzyża na najbardziej podstawowym poziomie wyraża się w braku odczucia niestosowności jego obecności w miejscach publicznych. Tak rozumiana akceptacja jest bardzo szeroka. Ogromnej większości osób (88%) nie przeszkadza krzyż zawieszony w klasie szkolnej lub w urzędzie, natomiast razi to co dziesiątego badanego.

Krzyże w budynkach publicznych nie przeszkadzają większości badanych we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. W stosunkowo największym stopniu reakcje na krzyż różnicuje orientacja światopoglądowa badanych – religijność i – w mniejszym stopniu – deklarowane poglądy polityczne. Wieszanie krzyży w budynkach publicznych razi przede wszystkim osoby niewierzące (54%) oraz – rzadziej – w ogóle nie uczestniczące w praktykach religijnych (40%). Już jednak wśród osób, które praktykują sporadycznie, kilka razy w roku, dla których – jak można sądzić – udział w nabożeństwie jest przede wszystkim elementem obrzędowości, a nie aktem wynikającym z wiary, jedynie 13% składa takie deklaracje.

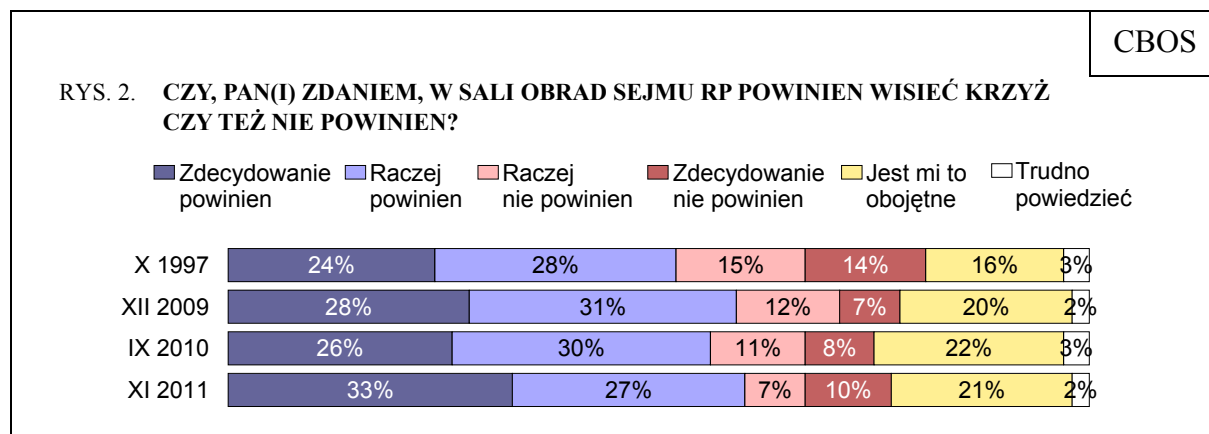
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (258) przeprowadzono w dniach 4 – 13 listopada 2011 roku na liczącej 969 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Biorąc pod uwagę deklarowane poglądy polityczne, obecność krzyża w miejscach publicznych jest rażąca przede wszystkim dla osób identyfikujących się z lewicą (28%). W elektoratach partyjnych krzyże w budynkach publicznych przeszkadzają najczęściej sympatykom Ruchu Palikota (35%) oraz zwolennikom SLD (25%). Oznacza to, że większości badanych utożsamiających się z lewicą oraz większości wyborców Ruchu Palikota i SLD krzyże w budynkach publicznych nie rażą.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty partyjne	Proszę powiedzieć, czy rażą Pana(ia) czy też nie rażą krzyże w budynkach publicznych np. urzędach, szkołach?		
	Rażą	Nie rażą	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ruch Palikota	35	57	8
SLD	25	72	3
PO	14	85	1
PSL	3	97	0
PiS	1	99	0

Krzyż w sali posiedzeń Sejmu został zawieszony przez grupę parlamentarzystów AWS w październiku 1997 roku. Kontrowersje wzbudziła wówczas nie tyle kwestia, czy obecność krzyża w sali obrad plenarnych narusza zasady konstytucji, ile przede wszystkim sposób, w jaki doszło do tego, że się tam znalazł – posłowie zawiesili go nocą, bez konsultacji z parlamentarzystami innych ugrupowań i bez zgody sejmowych władz. W badaniu przeprowadzonym wkrótce po tym wydarzeniu ponad połowa ankietowanych (52%) uznała, że krzyż powinien wisieć w sali posiedzeń Sejmu, podczas gdy 29% było temu przeciwnych. Obecnie poparcie dla obecności krzyża w Sejmie jest jeszcze większe, choć nie powszechne. Aprobata wyraża 60% respondentów. Przeciwnego zdania jest 17%. Co piąta osoba (21%) deklaruje, że jest jej to obojętne.

Przekonanie, że krzyż powinien wisieć w Sejmie, przeważa niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Z poglądem tym najczęściej zgadzają się ludzie starsi – powyżej 65 roku życia (72%), mieszkańcy wsi (69%) i małych miast (71%), badani z wykształceniem podstawowym (73%) oraz osoby o miesięcznych dochodach *per capita* od 501 do 750 zł (72%). Wśród grup społeczno-zawodowych obecność w sali obrad Sejmu tego najważniejszego dla katolików symbolu w największym stopniu akceptują rolnicy (75%), zaś wśród biernych zawodowo: emeryci (68%) i renciści (70%).

Opinie o obecności krzyża w sali obrad plenarnych najsilniej wiążą się z religijnością badanych i to zarówno w wymiarze subiektywnym – oceny własnej wiary, jak i w aspekcie obiektywnym – częstości uczestnictwa w praktykach religijnych. Ogromna większość badanych uważających się za osoby głęboko wierzące (87%) oraz blisko dwie trzecie określających się jako wierzące (62%) wyraża opinię, że krzyż powinien w Sejmie wisieć. Wśród niewierzących za krzyżem w Sejmie opowiada się 10%, podczas gdy większość (62%) jest temu przeciwna. Ponadto im częstszy deklarowany udział w praktykach religijnych, tym częstsze przekonanie o potrzebie obecności krzyża w sali obrad Sejmu. O ile wśród osób praktykujących kilka razy w tygodniu jest ono niemal powszechne (89%), o tyle wśród osób w ogóle nie uczestniczących w praktykach religijnych pogląd ten podziela tylko 22% badanych, podczas gdy połowa jest przeciwna temu, aby w Sejmie wisiał krzyż.

Akceptacja obecności krzyża w sali obrad plenarnych wiąże się z poglądami politycznymi badanych. Aprobują ją przede wszystkim osoby identyfikujące się z prawicą (75%), nieco rzadziej osoby określające swoje poglądy jako centrowe (59%). Wśród respondentów o orientacji lewicowej opinie w tej kwestii są podzielone: równie często są za, co przeciw (po 36%).

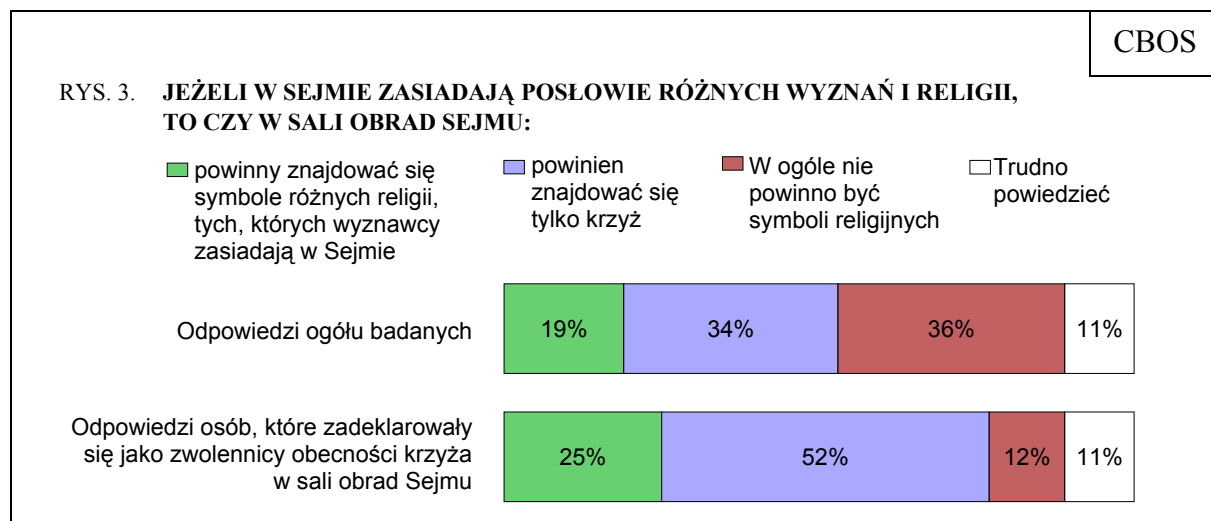
Zróznicowanie opinii w kwestii krzyża jest jeszcze bardziej widoczne wśród elektoratów partyjnych. Jednoznacznie za jego obecnością w Sejmie opowiadają się sympatycy PiS i PSL. Zwolennicy przeważają także w elektoracie PO. Poglądy wyborców SLD są w tej kwestii podzielone, a sympatycy Ruchu Palikota są krzyżowi raczej przeciwni.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty partyjne	Czy, Pan(i) zdaniem, w sali obrad Sejmu RP powinien wisieć krzyż czy też raczej nie powinien?			
	Powinien	Nie powinien	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	93	1	5	1
PSL	72	5	20	3
PO	50	26	22	2
SLD	33	34	31	2
Ruch Palikota	24	50	26	0

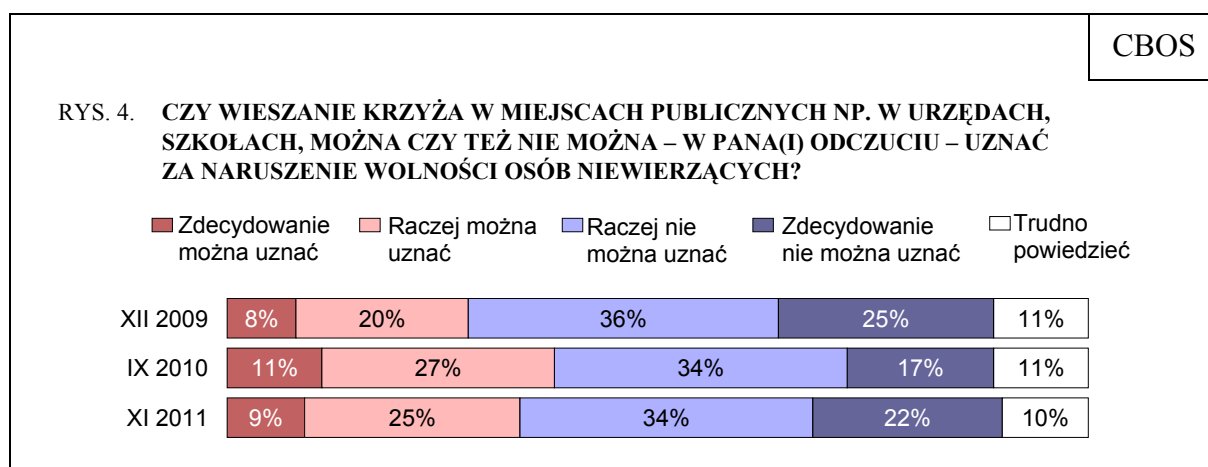
Obecność krzyża w Sejmie jest dla większości Polaków – jak się wydaje – rzeczą naturalną. Znaczna część osób jest jednak skłonna zmodyfikować swoje stanowisko przy uwzględnieniu faktu, że w ławach poselskich zasiadają ludzie różnych wyznań i religii. Ogółem ponad połowa badanych jest zdania, że w sali obrad powinien być tylko krzyż (34%) lub krzyż oraz symbole tych religii, których wyznawcy zasiadają w Sejmie (19%). Nieco więcej niż co trzeci ankietowany (36%) sądzi, że w takiej sytuacji w sali posiedzeń Sejmu w ogóle nie powinno być symboli religijnych.

Wśród osób, które wcześniej zadeklarowały się jako zwolennicy krzyża w sali obrad, ponad połowa (52%) uważa, że powinien się tam znajdować wyłącznie krzyż, ale co czwarty (25%) sądzi, że obok krzyża należy umieścić symbole innych religii. Prawie co ósmy (12%) zwolennik krzyża w Sejmie jest zdania, że jeśli w sali obrad zasiadają posłowie różnych wyznań i religii, należy w ogóle zrezygnować z umieszczania tam symboli religijnych.

OBECNOŚĆ KRZYŻA W BUDYNKACH PUBLICZNYCH A PRAWA NIEWIERZĄCYCH

W dyskusjach przywoływany bywa niekiedy argument, że obecność krzyża w miejscach publicznych narusza wolność osób niewierzących. Z tą opinią nie zgadza się 56% badanych. W odczuciu co trzeciego z nich (34%) obecność krzyża w budynkach publicznych rzeczywiście może naruszać wolność osób niewierzących. Przekonanie, że krzyże w miejscach publicznych ograniczają wolność osób niewierzących, jest obecnie nieco rzadziej spotykane niż we wrześniu ubiegłego roku, kiedy to uwagę opinii publicznej angażował spór o krzyż na Krakowskim Przedmieściu.

Dla opinii na ten temat kluczowe znaczenie ma orientacja światopoglądowa badanych: religijność i poglądy polityczne. Obecność krzyży w miejscach publicznych: szkołach, urzędach itp. większość badanych deklarujących się jako niewierzący (67%) oraz ponad połowa osób nieuczestniczących w praktykach religijnych (57%) odbiera jako naruszenie wolności osób niewierzących. Tego samego zdania jest także ponad połowa badanych identyfikujących się z lewicą (56%).

W elektoratach partyjnych obecność krzyży w przestrzeni publicznej jako ograniczenie wolności osób niewierzących traktuje większość zwolenników Ruchu Palikota oraz SLD.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partyjne	Czy wieszanie krzyża w miejscach publicznych np. w urzędach, szkołach można czy też nie można – w Pana(i) odczuciu – uznać za naruszenie wolności osób niewierzących?		
	Można uznać	Nie można uznać	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ruch Palikota	70	30	0
SLD	55	33	12
PO	42	51	7
PSL	33	60	7
PiS	13	79	8

Polacy są przyzwyczajeni do krzyża w przestrzeni publicznej i na ogół nie uważają, że jego obecność w budynkach publicznych może komukolwiek przeszkadzać. Ponad połowa badanych jest zdania, że krzyż powinien wisieć w sali obrad Sejmu.

Kwestie światopoglądowe, w tym stosunek do obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej, mają duże znaczenie dla tożsamości politycznej Polaków. Jak duże jest to znaczenie, pokazuje skala zróżnicowania opinii na omawiany temat w elektoratach partyjnych. Po jednej stronie znajdują się wyborcy PiS i PSL – przychylni obecności krzyża w miejscach publicznych, z drugiej zaś sympatycy Ruchu Palikota i SLD – widzący w tym naruszenie wolności osób niewierzących.

Opracowała
Beata ROGUSKA

Tabela 1

		Wiele się w Polsce dyskutuje na temat miejsca religii w życiu publicznym. Proszę powiedzieć, czy rażą Pana(ią) czy też nie rażą krzyże w budynkach publicznych np. urzędach, szkołach?			Liczba osób
		Rażą	Nie rażą	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		10	88	2	969
Płeć	Mężczyźni	13	85	2	452
	Kobiety	7	91	1	517
Wiek	18-24 lata	7	91	2	126
	25-34	8	90	2	185
	35-44	11	87	2	142
	45-54	11	88	1	151
	55-64	13	86	1	193
	65 lat i więcej	9	89	2	171
Miejsce zamieszkania	Wieś	5	94	1	364
	Miasto do 20 tys.	10	89	2	123
	20-100 tys.	13	87	1	195
	101-500 tys.	12	84	4	156
	501 tys. i więcej mieszk.	17	81	2	130
Wykształcenie	Podstawowe	8	90	2	239
	Zasadnicze zawodowe	9	89	2	234
	Średnie	10	88	1	329
	Wyższe	13	86	1	168
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11	88	1	91
	Średni personel, technicy	13	83	4	35
	Pracownicy adm.-biurowi	11	89		58
	Pracownicy usług	10	88	1	70
	Robotnicy wykwalifikowani	11	88	1	111
	Robotnicy niewykwalifik.	12	87	1	56
	Rolnicy	3	96	2	50
Pracujący na własny rach.	6	90	5	28	
Bierni zawodowo	Renciści	5	92	3	65
	Emeryci	10	89	2	228
	Uczniowie i studenci	9	88	3	68
	Bezrobotni	14	86		59
	Gospodynie domowe i inni	12	85	4	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	14	86		127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	94	2	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	11	88	1	228
	prywatnym gosp. rolnym	3	95	2	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	9	88	3	127
	501-750	3	96	1	116
	751-1000	10	89	1	168
	1001-1500	11	89		159
	Powyżej 1500 zł	17	80	3	190
Ocena własnych war. mater.	Złe	13	83	4	127
	Średnie	7	92	1	462
	Dobre	12	86	2	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	98		40
	Raz w tygodniu	2	98	1	438
	1-2 razy w miesiącu	7	91	2	152
	Kilka razy w roku	13	84	2	216
	W ogóle nie uczestniczy	40	56	4	123
Poglądy polityczne	Lewica	28	69	3	149
	Centrum	8	91	1	309
	Prawica	5	94	1	283
	Trudno powiedzieć	6	91	3	228

Tabela 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, w sali obrad Sejmu RP powinien wisieć krzyż czy też nie powinien?				Liczba osób
		Powinien	Nie powinien	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		60	17	21	2	968
Płeć	Mężczyźni	54	20	24	2	452
	Kobiety	66	15	18	2	516
Wiek	18-24 lata	60	14	24	2	126
	25-34	58	14	26	2	185
	35-44	53	18	26	3	142
	45-54	55	20	21	4	151
	55-64	61	20	18	1	192
	65 lat i więcej	72	16	10	1	171
Miejsce zamieszkania	Wieś	69	10	17	3	363
	Miasto do 20 tys.	71	16	12	1	123
	20-100 tys.	51	21	28	1	195
	101-500 tys.	53	17	27	3	156
	501 tys. i więcej mieszk.	47	32	19	1	130
Wykształcenie	Podstawowe	73	10	14	3	238
	Zasadnicze zawodowe	58	17	22	3	234
	Średnie	56	18	23	2	329
	Wyższe	52	26	22		168
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	47	24	28	1	91
	Średni personel, technicy	46	20	33		35
	Pracownicy adm.-biurowi	58	17	24	1	58
	Pracownicy usług	52	16	31	1	70
	Robotnicy wykwalifikowani	50	21	24	4	111
	Robotnicy niewykwalifik.	65	13	21	1	56
	Rolnicy	75	5	17	3	50
	Pracujący na własny rach.	53	16	26	5	28
Bierni zawodowo	Renciści	70	10	19	1	65
	Emeryci	68	17	14	1	228
	Uczniowie i studenci	62	15	20	3	68
	Bezrobotni	54	27	15	4	59
	Gospodynie domowe i inni	69	15	11	6	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	48	25	26	1	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	62	13	23	2	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	52	18	28	2	228
	prywatnym gosp. rolnym	74	4	18	4	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	66	12	18	3	127
	501-750	72	10	16	3	115
	751-1000	63	16	20	1	168
	1001-1500	57	18	25	0	159
	Powyżej 1500 zł	43	28	26	3	190
Ocena własnych war. mater.	Złe	58	20	18	4	127
	Średnie	65	13	21	1	461
	Dobre	55	21	21	3	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	89	5	4	2	40
	Raz w tygodniu	77	7	14	2	437
	1-2 razy w miesiącu	62	11	25	3	152
	Kilka razy w roku	40	27	31	2	216
	W ogóle nie uczestniczy	22	50	27	2	123
Poglądy polityczne	Lewica	36	36	24	4	149
	Centrum	59	17	22	2	309
	Prawica	75	12	12	1	283
	Trudno powiedzieć	59	12	26	3	227

Tabela 3

		Jeżeli w Sejmie zasiadają posłowie różnych wyznań i religii, to czy w sali obrad Sejmu:				Liczba osób
		powinny znajdować się symbole różnych religii, tych, których wyznawcy zasiadają w Sejmie	powinien znajdować się tylko krzyż	w ogóle nie powinno być symboli religijnych	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		19	34	36	11	968
Płeć	Mężczyźni	19	32	39	11	452
	Kobiety	19	35	34	12	516
Wiek	18-24 lata	22	32	36	10	126
	25-34	19	30	37	14	185
	35-44	26	21	42	11	142
	45-54	18	28	47	8	151
	55-64	20	36	31	13	192
	65 lat i więcej	11	51	26	12	171
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	39	28	15	363
	Miasto do 20 tys.	20	30	37	13	123
	20-100 tys.	21	31	38	10	195
	101-500 tys.	18	33	38	11	156
	501 tys. i więcej mieszk.	18	25	52	4	130
Wykształcenie	Podstawowe	16	42	23	18	238
	Zasadnicze zawodowe	17	29	43	11	234
	Średnie	22	31	38	9	329
	Wyższe	19	31	40	9	168
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	23	25	45	6	91
	Średni personel, technicy	27	22	41	9	35
	Pracownicy adm.-biurowi	11	40	36	13	58
	Pracownicy usług	24	13	54	9	70
	Robotnicy wykwalifikowani	26	23	42	9	111
	Robotnicy niewykwalifik.	13	39	40	9	56
	Rolnicy	16	43	23	18	50
Pracujący na własny rach.	18	30	29	23	28	
Bierni zawodowo	Renciści	23	32	25	19	65
	Emeryci	15	45	29	11	228
	Uczniowie i studenci	22	32	32	14	68
	Bezrobotni	22	29	43	6	59
	Gospodynie domowe i inni	9	41	34	15	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	23	46	8	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	30	35	11	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	19	26	45	10	228
	prywatnym gosp. rolnym	22	43	21	15	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	19	32	36	13	127
	501-750	24	34	29	12	115
	751-1000	20	36	35	10	168
	1001-1500	22	34	37	7	159
	Powyżej 1500 zł	18	26	45	11	190
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	31	36	11	127
	Średnie	16	38	33	13	461
	Dobre	22	29	39	10	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	19	63	5	13	40
	Raz w tygodniu	22	42	24	12	437
	1-2 razy w miesiącu	24	35	29	13	152
	Kilka razy w roku	13	21	55	11	216
	W ogóle nie uczestniczy	14	13	65	7	123
Poglądy polityczne	Lewica	18	13	65	3	149
	Centrum	20	35	38	7	309
	Prawica	20	45	23	12	283
	Trudno powiedzieć	17	30	31	22	227

Tabela 4

		Czy wieszanie krzyża w miejscach publicznych np. w urzędach, szkołach, można czy też nie można – w Pana(i) odczuciu – uznać za naruszenie wolności osób niewierzących?			Liczba osób
		Można uznać	Nie można uznać	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		34	56	10	968
Płeć	Mężczyźni	37	53	10	452
	Kobiety	31	58	11	516
Wiek	18-24 lata	34	56	10	126
	25-34	31	57	11	185
	35-44	42	46	12	142
	45-54	37	54	9	151
	55-64	36	55	9	192
	65 lat i więcej	24	64	12	171
Miejsce zamieszkania	Wieś	30	57	13	363
	Miasto do 20 tys.	35	52	13	123
	20-100 tys.	38	56	6	195
	101-500 tys.	34	54	12	156
	501 tys. i więcej mieszk.	38	57	5	130
Wykształcenie	Podstawowe	23	62	15	238
	Zasadnicze zawodowe	39	49	11	234
	Średnie	37	53	10	329
	Wyższe	36	61	3	168
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	32	66	2	91
	Średni personel, technicy	39	47	14	35
	Pracownicy adm.-biurowi	39	56	5	58
	Pracownicy usług	45	43	12	70
	Robotnicy wykwalifikowani	41	51	8	111
	Robotnicy niewykwalifik.	42	48	10	56
	Rolnicy	28	50	22	50
Pracujący na własny rach.	23	61	16	28	
Bierni zawodowo	Renciści	32	58	10	65
	Emeryci	31	58	12	228
	Uczniowie i studenci	28	63	9	68
	Bezrobotni	29	61	10	59
	Gospodynie domowe i inni	33	52	15	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	40	54	6	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	28	57	15	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	53	7	228
	prywatnym gosp. rolnym	25	51	24	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	40	47	13	127
	501-750	32	57	11	115
	751-1000	35	58	7	168
	1001-1500	30	63	6	159
	Powyżej 1500 zł	39	52	9	190
Ocena własnych war. mater.	Złe	35	48	17	127
	Średnie	32	59	9	461
	Dobre	37	54	10	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	81	11	40
	Raz w tygodniu	25	67	8	437
	1-2 razy w miesiącu	35	50	15	152
	Kilka razy w roku	44	43	14	216
	W ogóle nie uczestniczy	57	37	6	123
Poglądy polityczne	Lewica	56	36	8	149
	Centrum	36	57	7	309
	Prawica	24	68	7	283
	Trudno powiedzieć	28	50	21	227